

Visie en verdienmodellen voor de openbare bibliotheek

Samenvatting internetdiscussie
April 2014

Jack van Dooren & René Bladder

Nieuwe Werkwijzen.nl

Foto's met dank aan <http://www.freedigitalphotos.net>

Foto op omslag en vorige pagina: *Image courtesy of jscreationzs / FreeDigitalPhotos.net*
http://www.freedigitalphotos.net/images/Internet_g170-Internet_Library_p23959.html

U kunt dit boek ook downloaden op <http://www.nieuwewerkwijzen.nl>
De digitale editie mag alleen gratis worden verspreid.
U kunt ook deelnemen aan de discussie in [LinkedIngroep Nieuwe Werkwijzen](#)

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	3
INLEIDING	4
1 DOELSTELLINGEN OPENBARE BIBLIOTHEEK	5
HET WAAROM	5
HET WAT	5
2 UITWERKING DOELSTELLINGEN	6
LEZEN EN LEREN	6
ONTMOETEN	6
KWALITEIT VOOR DE KLANT	6
KWALITEIT ORGANISATIE	6
3 VERDIENMODELLEN	7
BIJLAGE: DE WERK- EN ONTMOETINGSPLEK	17
BIJLAGE: LINKS	20
OVER DE AUTEURS	26
- JACK VAN DOOREN	26
- RENE BLADDER	27

Inleiding

Visie en verdienmodellen voor de openbare bibliotheek

De openbare bibliotheek is een voorwaarde voor het functioneren van de democratie. Deze helpt burgers de hun toekomstige positie in een democratische samenleving volwaardig in te nemen.

Er zijn veel ontwikkelingen die kansen en bedreigingen opleveren.

- Gemeenten sluiten bibliotheken om te bezuinigen.
- De Bibliotheekwet wordt herzien.
- De opkomst van computer en internet.
- De komst van het e-boek....

Uit bezorgdheid over het voortbestaan van de bibliotheek en de wens om deze optimaal te laten functioneren is een zogenaamde quick scan uitgevoerd. Centraal stond daarbij het bevragen van internetfora van bibliotheken, zzp-ers, Het Nieuwe Werken etc.. Verder is onderzoek gedaan op diverse websites in binnen- en buitenland.

Er blijkt niet alleen brede steun voor een eigentijdse openbare bibliotheek, maar er zijn ook ideeën aangereikt.

Deze tweede editie is uitgebreid met ideeën over mogelijke verdienmodellen voor de eigentijdse openbare bibliotheek.

De initiatiefnemers bedanken alle respondenten voor hun bijdragen.

Jack van Dooren en René Bladder

Image courtesy of digitalart / FreeDigitalPhotos.net

http://www.freedigitalphotos.net/images/Office_and_Stationer_g145-Row_Of_Books_p44846.html

1 Doelstellingen openbare bibliotheek

Het waarom

De openbare bibliotheek betreft een voorziening die burgers helpt de hun toekomstige positie in een democratische samenleving volwaardig in te nemen. Goed kunnen lezen, om je verder te kunnen ontwikkelen, toegang tot informatie.

Het wat

De collectie bestaat traditioneel uit boeken en tijdschriften, maar kan inmiddels veel meer soorten fysieke en digitale informatie- en cultuurdragers omvatten (boeken, tijdschriften, e-boeken, internet, cd, dvd, cd-rom...).

De bibliotheek heeft een belangrijke rol gespeeld bij de emancipatie: het bevorderen van zelfstandigheid, gelijkwaardigheid en participatie om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving.

Vroeger lag het accent op het leren lezen en blijven lezen om zich te ontwikkelen. Dat alles op een betaalbare en laagdrempelige wijze. Daar - er tekent zich een tweedeling in de samenleving af - is nog steeds behoefte aan.

Een belangrijke verandering is de komst van meer technieken en informatiedragers. Vroeger was een boek niet voor iedereen betaalbaar, nu zijn dat bijvoorbeeld de computer en de bijbehorende (internet) abonnementen en e-boeken. Naast leren lezen kan ook leren omgaan met die nieuwe technieken een onderdeel van de doelstellingen gaan vormen. Een nieuw daarmee verbonden probleem vormt de massaliteit van de informatie en het niet altijd duidelijke karakter ervan: wat is algemeen aanvaard als betrouwbaar en relevant en hoe kan ik dat vinden? Ook dat kan onderdeel van de doelstellingen gaan vormen.

Een belangrijk punt is dat het om een geïntegreerd totaalaanbod moet gaan. Alleen boeken kan niet meer, het willekeurig naast elkaar plaatsen van typen informatiedragers ook niet en overal over alles beschikken kan ook (nog) niet. Het ligt voor de hand dat er ook (landelijke) samenhang en samenwerking moet zijn en dat digitalisering een sleutelrol vormt. De afzonderlijke bibliotheek kan het niet alleen.

2 Uitwerking doelstellingen

Lezen en leren

- Stimuleren van een leven lang lezen en leren.
- Stimuleren van het kennisnemen van informatie en verhalen.
- Een laagdrempelig openbaar centrum voor informatie en kennis zijn voor alle burgers van alle leeftijden en culturen.

Ontmoeten

- Een ontmoetingsplaats zijn waardoor de participatie en het sociaal welbevinden worden gestimuleerd.

Kwaliteit voor de klant

- Laagdrempelig qua kosten en benaderbaarheid (fysiek en sfeer).
- Uitgebreide goed afgewogen collectie in een aantrekkelijke setting.
- Behulpzaam en vriendelijk.

Kwaliteit organisatie

- Voldoet aan de beroepsstandaarden.
- Bedrijfsvoering is op orde.
- Collectie en huisvesting passen bij de doelgroep.
- Werkt samen met andere bibliotheken en organisaties (educatief, cultureel, sociaal...).
- Is zichtbaar.
- Leden, uitleningen en bezoekers staan in een acceptabele verhouding tot het inwonertal.

Deze benadering is nog sterk vanuit de (traditionele) bibliotheek geredeneerd.
Dat kan ook anders.

3 Verdienmodellen

Er is niets mis met de bibliotheek, zijn doelstellingen en werkwijzen. De bibliotheek moet wel meegroeien met de ontwikkelingen in de samenleving en het hoofdprobleem lijkt in eerste instantie geld. De openbare bibliotheken komen op hoofdlijnen aan financiële middelen door subsidie, opbrengst abonnementen, “fundraising” en overige inkomstenbronnen.

Subsidies worden steeds minder zeker onder invloed van bezuinigingen. Er moeten daardoor ook bibliotheken sluiten.

Aan de hoogte van het abonnementsgeld zit een plafond; in tijden van economische teruggang kijkt de consument bovendien ook kritisch naar deze post. Het aantal abonnees is begrenst door het aantal inwoners van het verzorgingsgebied. Mogelijk verandert dat bij de uitleen van e-boeken.

“Fundraising” en overige inkomstenbronnen is een bonte mengeling, waar vaak ook nog groeipotentieel zit.

Er is in binnen- en buitenland gezocht naar voorbeelden van verdienmodellen. Deze zijn op een uitzondering na alleen zichtbaar via de aangeboden producten en activiteiten.

Om te beginnen een groslijst van de oogst in trefwoorden om een idee te krijgen.

- Subsidie.
- Abonnementen.
- Fundraising: grootschalig (professionele, langlopende acties) en kleinschalig (boekenverkoop, fancy fair ...).
- Sponsoring.
- “Vrienden van” / donateurs met gradaties in verleende privileges.
- Crowdfunding, bijvoorbeeld voor unieke projecten.
- Boeken thuisbezorgen.
- Uitleen of verkoop van educatief speelgoed.
- De bibliotheekpas combineren met andere voorzieningen (andere bibliotheken, musea...).
- Boete afschaffen (irritatiefactor verlagen).
- Looptijd abonnementen of opzegtermijn verkorten zodat de drempel lager wordt.
- De bibliotheek geheel of gedeeltelijk in een warenhuis of winkelcentrum vestigen om daarvoor extra klanten aan te trekken, in ruil voor geld of huisvesting.

- Winkelcentra moeten volgens recent onderzoek een “beleving”, “iets unieks” en “service” gaan bieden; de bibliotheek kan meebewegen in die thema’s. De bibliotheek kan ook een “ballenbak” aanbieden, met educatief speelgoed.
- Combinatie met buitenschoolse opvang of crèche in combinatie met uitleen of verkoop van educatief speelgoed.
- Combinatie met horeca, ruimte voor recepties en partijen...
- Leesterras met mogelijkheid om boeken, film en muziek online te kopen en eventueel ter plekke te downloaden of te printen; stunts met aanbiedingen.
- Diensten aanbieden die vaak nog te duur zijn voor individuen: printen, kopiëren, 3d-printen, foto- en filmmontage, bijvoorbeeld in de vorm van een “makerlab” of studio.
- Organiseren of faciliteren van lezingen, cursussen, workshops, tentoonstellingen, optredens: schrijven, beeldende kunst, muziek, dans en theater....
- Netwerken opbouwen met een sociale dimensie: leesclub, schrijfclub...
- Combineren met een boekhandel (overigens eveneens bedreigd)
- Combineren met trendy koffie- of theehuis.
- Combineren met gemeenteloket, bank, servicepunt pakketbezorging, VVV-functie.
- Combineren met werken en vergaderen (“Seats2meet” model voor verhuur van ruimte).
- Verkoop “gadgets” (foto, film, posters...).
- Verbinden met schrijvers en uitgevers.
- Verbinden met verenigingen.
- Verbinden met de volksuniversiteit.
- Verbinden met de lokale pers.
- Dienstverlening (of onderdelen) duurder maken voor leden en/ of niet leden.
- Inzetten van vrijwilligers.
- Privatisering (zoals door Karmac in Waterland <http://www.karmac.nl/kbs/> ; daar wordt een “basis” bibliotheekservice aangeboden.

In categorieën samengevat:

- direct geld incasseren;
- samen dingen doen met een andere organisatie of bedrijf;
- verbinding aangaan met een andere organisatie of bedrijf om eigen kosten te reduceren of geld te verdienen (shop in shop...);
- eigen activiteiten of activiteiten van derden faciliteren;
- verkoop van diensten en producten;
- kostenreductie.

4. Verdienmodellen uitgediept

Algemeen

De openbare bibliotheken komen overwegend voort uit privé initiatief. De overheid heeft hier geleidelijk een rol geclaimd en middelen ter beschikking gesteld. De bezuinigingen en de heersende politiek- economische visie maken het nu aannemelijk dat de bibliotheken weer meer afhankelijk worden van privé initiatief. Bibliotheken doen er daarom goed aan naar mogelijkheden voor eigen financiering te zoeken. Dat kan ook inhouden overgaan naar - eenvoudig gesteld - de stichtingsvorm ("nuts") of privatisering (commercieel). Subsidie is niet uitgesloten, maar het lijkt risicovol alleen daarop te vertrouwen. Niet alleen omdat de geldkraan dicht kan gaan, maar ook omdat er eisen kunnen worden gesteld die strijdig zijn met de doelstellingen (zoals reduceren tot een "boekenautomaat").

Bij personeel wordt vaak gedacht in termen van betaalde krachten en vrijwilligers. O.a. voor het draagvlak in de gemeenschap is het ook goed te denken aan krachten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt: sw-indicatie, wajongers enz.. Een stap verder is – door vergrijzing en pensioen komen ook gespecialiseerde professionals vrij - om meer richting professionele vrijwilligersorganisatie te gaan.

Er is een strategisch plan nodig. Dat gaat naast doel en missie etc. ook over de financiële kant: de inkomsten en de uitgaven. Naast fondsenwerving is kostenreductie een belangrijk instrument.

In het verdere betoog zal blijken dat daarbij een professionele en brede aanpak nodig is die verder reikt dan kennis van het bibliotheekwezen. Verder dat verbinden met de gemeenschap cruciaal is.

- Fundraising

Fundraising wordt hier breed opgevat. Vooral in de VS is dat ver ontwikkeld en wordt het heel normaal gevonden om dit professioneel aan te pakken met langlopende acties, maar ook met korte creatieve acties die we hier zouden aanduiden als "fancy fair annex rommelmarkt." Het past daar en het werkt daar. We kunnen daar van leren.

Doneren en lenen

De concrete vraag om geld te doneren of te lenen kan gaan om eenmalige bijdragen en langdurige bijdragen.

Bekend zijn de constructies "donateur" of "vrienden van" en "sponsor." Hier kunnen privileges aan worden gekoppeld (jaarlijks een receptie mogen geven voor het bedrijf etc.).

Een relatief nieuwe vorm is "crowdfunding." Veelal via internet worden bijdragen gevraagd – gift of lening- waarbij het vaak zo is dat velen weinig bijdragen en dat het totaal daardoor toch nog hoog kan zijn. Dat kan bijvoorbeeld ook voor eenmalige zaken als een evenement.

Vormen van crowdfunding zijn donaties zonder tegenprestatie, donaties met tegenprestatie, vooraf inschrijven (er is een minimaal aantal inschrijvers nodig om te beginnen met een project, bijvoorbeeld de productie van de fairphone), aandelen en leningen.

Vaak is er aarzeling om langdurige verplichtingen aan te gaan. Het kan helpen om veel kortlopende initiatieven aan te bieden.

Acties

De mogelijkheden hiervoor zijn, zoals ook blijkt uit de internet links in de bijlage, legio (boekverkoop, rommelmarkt, fancy fair....).

- Verbinden met winkelcentra

De snelle ontwikkeling van de online winkel maakt een belangrijk deel van de traditionele winkels en winkelcentra overbodig. Winkelcentra moeten volgens recent onderzoek een “beleving”, “iets unieks” en “service” gaan bieden. De bibliotheek kan bijdragen door activiteiten aan te bieden en ook mee te bewegen in de thema’s. De bibliotheek kan daarvoor ook geheel of gedeeltelijk in een warenhuis of winkelcentrum worden gevestigd en zo extra klanten trekken in ruil voor geld of huisvesting. Specifieker is de combinatie met een boekhandel (overigens eveneens bedreigd) of een trendy koffie- of theehuis. Die verbinding is ook denkbaar met een loket van de gemeente, van een bank, de VVV-functie of het afhalen of inleveren van pakketten. Het gaat om “shop in shop” formules.

- Organiseren van activiteiten

Het organiseren of faciliteren van een leesclub, lezingen, cursussen, workshops, tentoonstellingen, concerten... behoort tot de mogelijkheden. Dat kan ook leiden tot blijvende banden en netwerken. Die kunnen ook een sociale dimensie hebben: het elkaar laten ontmoeten, samen dingen doen...

- Technische faciliteiten annex “makerlab”

Diensten aanbieden die vaak nog te duur zijn voor individuen: printen, kopiëren, 3d-printen, foto- en filmmontage. Dit kan worden uitgereid tot een “makerlab” of studio waar ook kan worden samengewerkt of een cursus kan worden gevolgd.

- Combineren met werken en vergaderen

Het verhuren van werk- en vergaderruimte (zoals het “Seats2meet” model). Denk hierbij ook aan zzp-ers en verenigingen. Dit is overigens een duidelijk voorbeeld waar “concurrentievervalsing” kan optreden. Dit kan een rol spelen, zeker als er goede mogelijkheden zijn voor verhuur, bij de afweging welke rechtsvorm men kiest.

- Verkoop “gadgets”

Boekenleggers, foto, film, posters....

- Verhuur e-boeken

De verhuur van e-boeken is niet gebonden aan het traditionele verzorgingsgebied van de bibliotheek. Dat schept nieuwe mogelijkheden en reclame kan hier dus een belangrijke rol spelen.

- Verbinden met schrijvers en uitgevers.

Er zijn in Nederland veel schrijvers of mensen die dat willen worden. Die markt is zo groot dat er ook professionele aanbieders zijn op basis van print on demand. Dat werkt als volgt. U plaatst uw boek online bij een aanbieder. Het boek wordt omgezet in een e-boek of bestand voor een hardcopyboek. De aanbieder plaatst het boek/bestand in de online winkel. Alleen degene die bestelt betaalt. (Enkele voorbeelden: www.lulu.com of www.bravenewbooks.nl). Er zijn ook diverse websites over schrijven en technisch (e)boeken maken en promoten.

Zou hier een rol voor de bibliotheek kunnen liggen? Het verzorgen van een introductie, het organiseren (bijvoorbeeld in samenwerking met de bedoelde online netwerken) van bijeenkomsten wat tot lokale netwerken kan leiden: samenwerken, voordragen... Zou de bibliotheek dit ook niet zelf online kunnen organiseren? Zo zou een forum voor bijvoorbeeld Nederlandstalige schrijvers en boeken kunnen ontstaan dat gesteund wordt door de (amateur)schrijvers en hun sociale contacten. Natuurlijk kunnen ook de (e) boeken ter plekke worden verkocht (met het commerciële risico voor de auteur). Omgekeerd zou het initiatief ook uit kunnen gaan van een organisatie of bedrijf dat de bibliotheek als kanaal gebruikt. Het verbinden van online communities en lokale communities.

Een vergelijkbaar model is denkbaar met de traditionele uitgevers. Die kunnen rond hun producten en schrijvers marketingactiviteiten ontplooiën en communities bouwen. Zij kunnen ook faciliteiten aanbieden om online te bestellen en ter plekke boeken, film en muziek te downloaden of te printen

- Verbinden met verenigingen.

Verenigingen hebben te maken met veel praktische problemen zoals administratie en communicatie. De bibliotheek zou cursussen op dat gebied kunnen ontwikkelen, maar ook veel verder kunnen gaan. In plaats van het mededelingenbord zou bijvoorbeeld een lokale website kunnen worden ontwikkeld en fysieke ruimte worden aangeboden.

- Verbinden met de lokale pers.

De lokale pers heeft wisselend succes. Een van de ook landelijk erkende problemen is bijvoorbeeld dat het niet overal lukt de lokale politiek adequaat onder de aandacht van de burger te brengen. Dat is namelijk arbeidsintensief en de budgetten staan onder druk. Het ligt voor de hand aan vrijwilligers te denken. Ook hier kan de bibliotheek in beeld komen: organiseren van vrijwilligers, cursussen (journalistiek...), verbinden met de verenigingen tot zelfs het zelf gaan verzorgen van het lokale nieuws.

- Verbinden met de volksuniversiteit

De volksuniversiteit richt zich op doen (creatief...), leren en ontwikkelen (talen...) en zou qua aanbod aan kunnen sluiten op het gestelde over verenigingen en de lokale pers. Cursussen schrijven, journalistiek, communicatie, desktoppublishing...

Deze ideeën komen voort uit de aanbodmogelijkheden voor doelgroepen van de bibliotheek. Als die doelgroepen nader worden beschouwd blijken die de hele lokale gemeenschap te omvatten en behoeften te raken die veel breder zijn dan het traditionele werkveld van de bibliotheek. Er zijn talloze combinaties denkbaar. Het gaat er daarbij niet alleen om wat de bibliotheek wil, maar ook vooral om wat die gemeenschap wil. Verbinding met die gemeenschap is dus cruciaal om de juiste keuzes te maken en duurzaam draagvlak en (ook financiële) steun te krijgen.

5. Verbinden met de gemeenschap

Bovenstaande ideeën laten ook de grenzen zien van wat een traditionele bibliotheek is en kan.

Professionele “fundraising,” organiseren van veilingen en rommelmarkten, verhuur van ruimten, sociale netwerken opbouwen en onderhouden... Dat is de doorsnee bibliotheekmedewerker niet op het lijf geschreven en hij heeft er ook de tijd niet voor.

Een deel van de onderwerpen dient in een breder verband te worden bekeken. Welke taken kunnen worden verbonden, onder welke regie en op welke locatie? Hoe kunnen de gebouwelijke voorzieningen en het personeel optimaal worden benut. Denkbaar is bijvoorbeeld dat een bibliotheek die gecombineerd is met horeca van 's morgens vroeg tot 's avonds laat open is, maar dat er maar een deel van die tijd ondersteuning is.

Veel kan niet zonder samenwerking met de omgeving (burgers, bedrijven, organisaties) en in veel gevallen ook vrijwilligers.

Dit kan niet zonder maatwerk voor de specifieke situatie: de stad, het dorp, de (probleem)wijk, dreiging van sluiting van de laatste school, wegvallen van de dorpskrant..... en natuurlijk de aanwezige wil en mogelijkheden om iets te organiseren.

Dit raakt dus veel bredere thema's, waaronder participatie.

Image courtesy of cuteimage / FreeDigitalPhotos.net
<http://www.freedigitalphotos.net/images/books-and-laptop-photo-p234299>

6. Denken in doelgroepen en verbinden

De bibliotheek moet blijven. Die is zoals gezegd net als onderwijs een voorwaarde voor het functioneren van de democratie. Bovendien moet de bibliotheek verder professionaliseren.

Veel bibliotheken hebben al een breder aanbod ontwikkeld, zoals voorleesuurtsjes en culturele manifestaties en vervullen met hun leeshoek met koffie ook een sociale functie. Hier volgt een pleidooi om te onderzoeken of dit niet nog breder kan.

Voor de individuele burger.

- De bibliotheek groeit terecht toe naar een steeds groter digitaal aanbod. Cruciaal is dat er een eenvoudige zoekfunctie is. Er dient wel rekening mee te worden gehouden dat niet iedereen bedreven is in het zoeken. De tendens zou kunnen ontstaan om alle bibliotheken “digitaal” te standaardiseren. Er is veel voor te zeggen om een deel juist uniek te houden en zo nodig “fysiek”. Zoals de “niche” van de eigen streek. Dat bevordert ook de herkenbaarheid.
- Er zijn nog steeds laaggeletterden en het is een kerntaak van de bibliotheek om daar ook iets voor te doen.
- Veel burgers met een buitenlandse achtergrond moeten Nederlands leren of willen dat daarna bijhouden. Uit de reacties bleek dat velen van hun na de al dan niet verplichte taal cursus uit beeld verdwijnen. De bibliotheek is een laagdrempelige instantie voor deze doelgroep en die kan daar ook breder informatie voor aanbieden en de weg wijzen naar instanties.
- Niet iedereen kan thuis goed huiswerk maken of hulp daarbij krijgen. De bibliotheek kan ruimte aanbieden en een voorportaal vormen voor het regelen van begeleiding. Daarvoor is contact met de scholen en begeleidende instanties nodig.
- Werkloze jongeren moeten aan de slag. Dat gaat om coaching en blijven leren. De bibliotheek zou een podium kunnen bieden voor initiatieven (voorlichting, vormen van groepen lotgenoten...) en een laagdrempelig voorportaal van organisaties kunnen vormen (UWV).
- Zzp-ers hebben baat bij een werk- en ontmoetingsplek. Er is ook armoede in die groep en dus zijn de trendy commerciële locaties niet voor iedereen weggelegd.
- Ouderen mogen niet in een isolement raken. Dat vraagt om meer dan een krant en koffie. Er is daar ook armoede en behoefte aan hulp en aan zingeving.

Voor groepen en organisaties

- Scholen en buitenschoolse opvang...
- Winkeliers(verenigingen) en bedrijven
- Organisaties
- Overheid
- Verenigingen
- Volksuniversiteit
- Uitgevers
- Pers

Het sociale cement kan worden versterkt door dit soort verbindingen aan te gaan voor individu, organisatie en bedrijf. Dat komt de gemeenschap in brede zin ten goede. De regering wil ook dit sociale cement versterken om de door die regering gewenste participatie een kans te geven.

Een deel van de genoemde partijen vragen elk afzonderlijk om hulp, maar daar kunnen ook dwarsverbanden en daardoor ook zelfhulp worden gestimuleerd: zzp-ers die eens met werkloze jongeren praten, zzp-ers met een administratie of klusbedrijf die eens met bejaarden praten over oplossingen, werkloze jongeren die helpen bij huiswerk, bejaarden die hun ervaringen delen of weer iets willen doen...

Doordenkend in deze lijn kan worden gestimuleerd dat er zelfsturende gemeenschappen komen die zowel een praktisch als een sociaal doel hebben.

7. conclusie

Er is dus meer mogelijk en waarschijnlijk ook wenselijk dan de traditionele bibliotheek.

De analyse begon bij de bibliotheek, de aanbodkant, maar het lijkt beter te beginnen bij de omgeving, de vraagkant.

Het verdient daarom aanbeveling de lokale situatie in beeld te brengen en daar meer partijen bij te betrekken, ook om draagvlak te krijgen. De uitkomst kan bijvoorbeeld een gemeenschapsgebouw zijn met diverse voorzieningen waaronder een bibliotheek, met een commerciële medewerker, een activiteitenleider en een overkoepelend bestuur.

De bibliotheek moet klantgericht zijn en vraaggericht (incl. vraagontwikkeling). Maar het meest wezenlijke daarbij is dat de bibliotheek echt verbonden is met de gemeenschap. Dan willen mensen financieel bijdragen of als vrijwilliger.

De bibliotheken zullen dus een omslag moeten maken van aanbodgericht naar vraaggericht denken en breder dan de bibliotheek zelf. Om te overleven zal dat “commercieel” moeten in die zin, dat ze niet afhankelijk moeten willen zijn van één geldstroom en dat ze producten en diensten moeten gaan aanbieden waar langdurig voldoende betaalde vraag naar is. Dan is het ook mogelijk om, ideëel, enkele niet rendabele producten en diensten aan te bieden. Cultureel ondernemerschap dus: duurzaam commercieel verantwoord, klantgericht, servicegericht, vernieuwend...en met draagvlak in de gemeenschap.

Bijlage: De werk- en ontmoetingsplek

De bibliotheken kunnen een rol van betekenis spelen voor een veranderende doelgroep: jonge werkzoekenden, zzp-ers en uitstromende ouderen. Zij kunnen dienen als een geschikte plek om te werken en te netwerken. Bijvoorbeeld door het bieden van werkplekken en vergader/cursusmogelijkheden.

De voordelen:

- 1) Een goede Wi-Fi verbinding. De meeste, zo niet alle, bibliotheken bieden gratis toegang tot hun Wi-Fi-netwerk. Je kunt hier op een rustige wijze verbinden met de wereld en je online zaken regelen.
- 2) Het is gratis. De meeste bibliotheken beschikken over een hoek waar je gratis kunt werken. In een lunchroom of koffiebar ben je verplicht om een consumptie te nemen. Als je daar een paar uur zit dan druk je toch al gauw hun omzet per vierkante meter. Voor de bibliotheek is dit geen probleem. Geen bibliothecaris die je aankijkt als je rustig je werk doet in de bibliotheek. Je kunt er zelfs beter concentreren.
- 3) Het is inspirerend. De bibliotheek is een grote verzameling van kennis en informatie. De boeken kunnen wat gedateerd zijn, maar bijna alle onderwerpen kun je er naslaan. De digitale collectie vult dit aan met nieuwere werken of de vertrouwde internetresources. Dwaal alleen niet af.....
- 4) Je ontmoet andere mensen. In een bibliotheek zijn er meer mensen zoals jij. Misschien op zoek naar een rustige werkplek, of een plaats om het internet af te struinen naar een baan of op zoek naar relevante "opportunity's". Als je er voor open staat kun jij deze mensen verder helpen, of andersom. Soms krijg je de meest geniale ingevingen vanuit een hoek waar je het niet verwacht.
- 5) Je kunt doorwerken. Een bibliotheek roept associaties op met productief bezig zijn, gericht zoeken naar informatie of inspiratie opdoen met gerelateerde onderwerpen. Je focus blijft bij je werk, je opdracht of je klant. In andere omgevingen staat dit minder centraal en kan de afleiding groter zijn.
- 6) Je bent 'onbereikbaar'. De meeste bibliotheken stellen het niet op prijs als continue je telefoon afgaat en je op luide toon gesprekken voert met je klanten. De telefoon gaat dus in de mute stand. Voicemailen worden ingesproken en je wordt minder afgeleid. Niet handig als je een beschikbaar moet zijn voor storingen, maar wel als je even lekker wilt doorwerken. Vergeet niet terug te bellen als je klaar bent!
- 7) Je hebt kennismedewerkers tot je beschikking. De bibliotheek is er op gericht om jou te helpen. Een bibliotheekmedewerker vindt het prettig om je te helpen met vraagstukken om informatie te vinden en is daar ook in opgeleid. Vaak bezitten zij ook extra kennis over speciale collecties die in de bibliotheek beschikbaar zijn. Het zijn meestal hele prettige en rustige mensen!

Deze punten zijn mede geïnspireerd door het artikel van [10 Reasons why working at the Library is Better than the Coffee shop](#) van April Borbon.

De gratis werkplek

De “gratis” werkplek bleek een prominent onderwerp in de discussie.

Er zijn al veel professionele aanbieders van “flex” plekken voor de ambulante werkers zoals zzp-ers en medewerkers die “HNW” werken (Het Nieuwe Werken). Zitruimte, Wi-Fi, spreek- en vergaderfaciliteit, koffie... Seats2meet is een bekend commercieel voorbeeld. Dat zijn plekken waar je even kunt werken, overleggen met iemand of vergaderen. Inmiddels is bekend dat die ook een bredere functie hebben: nieuwe contacten leggen, ideeën uitwisselen, samen dingen gaan doen. Kortom een broedplaats van initiatieven en samenwerking.

Daar spelen twee problemen.

- In je eigen omgeving ken je die werkplekken wel, maar in den vreemde blijft het zoeken.
- Ook onder zzp-ers is armoede en niet iedereen kan zich die luxe werkplekken permitteren.

Bij de inventarisatie werden adressen genoemd. Seats2meet, La Place, Starbucks, Coffee Company, Stadsgehoorzaal Vlaardingen, een aantal bibliotheken....

Verder werden enkele zoeksites genoemd: [werkplekzoeker.nl](#), [werkpleknomaden.nl](#), [deskbookers.com](#) en <http://www.dewerkkamer.com/> (Amsterdam), [MijnBedrijfsAdres.nl](#).

Uit de inventarisatie bleek dat het vaak zoeken blijft. Verder werd iets over de kwaliteit gezegd.

- Professionele aanbieders als Seat2meet zijn natuurlijk prima. Als pluspunt wordt ook genoemd dat je hier kunt zien “wie met welke achtergrond binnen is” en dat er vaak een vaste kern is, zodat contacten leggen gemakkelijk is.
- De “koffieketens” doen hun best maar zijn wat rumoeriger.
- Bibliotheken zijn goed, maar hebben niet allemaal deze faciliteit. NB niet bekend is welke bibliotheken; dat is onhandig. Zoals iemand zei: “Bibliotheken zijn prima en gratis locaties als werkplek met zitgelegenheid, stroom, Wi-Fi en meestal ook van koffievoorziening. Steeds meer bibliotheken zijn ook vaker open (zelfbediening). En dan zijn er ook nog talloze (vak)tijdschriften, kranten, boeken, databanken om te raadplegen....” Iemand noemt als nadeel (geen vaste kern van bezoekers, stilte) dat je hier moeilijker contacten kunt leggen.

- Iemand stelde dat in de VS al bibliotheken zijn die zzp-ers actief ondersteunen met hun vakkennis.

Iemand stelt terecht dat “gratis” ook ergens betaald moet worden. Dat gratis concurrentievervalsing is. Daar werd aan toegevoegd dat er ook armoede is onder zzp-ers.

“Gratis ” blijkt echter minder belangrijk dan het gemak van een plek in de buurt.

Bijlage: links

1. Algemeen

De Chelmsford Public Library

Hier werd naar verwezen voor informatie over ondersteuning aan zzp-ers door bibliotheken in de VS.

http://www.linkedin.com/redirect?url=http%3A%2F%2Fwww%2Echelmsfordlibrary%2Eorg%2F&urlhash=Y10R&t=tracking_disc

De bibliotheek van Almere Stad

Hier is reeds een combinatie met het “seats2meet” principe.

<http://www.denieuwebibliotheek.nl/seats2meet>

Huis Kamer Kantoor

<https://nl-nl.facebook.com/Huiskamerkantoor>

Universiteit Utrecht

<http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/2910>

Rapport ‘Bibliotheek van de toekomst’

<http://www.siob.nl/kennisbank/documenten/bibliotheek-van-de-toekomst/item2589>

Concept van makerspaces

‘Makerspaces provide tools and space in a community environment—a library, community center, private organization, or campus. Expert advisors may be available some of the time, but often novices get help from other users’ Uit:

<https://net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI7095.pdf>

Zie ook: <http://jeroendeboer.net/2013/09/03/makerspaces-veroveren-nederland-bibliotheek-als-makersplaats-artikel-ipnieuws/>

Academische artikelen toegankelijk maken

Academische artikelen toegankelijk maken voor een breder publiek via de openbare bibliotheken.

“Access to Research” zie verder: <http://www.infodocket.com/2014/02/03/uk-several-academic-publishers-and-public-libraries-partner-to-provide-free-access-to-scholarly-articles/>

‘the internet has brought much better access to research results for members of the academic community. But the full benefits of the digital and online revolutions have yet to be realised, especially for business, the professions, and the general public.’

Elke bibliotheek als onderdeel van een ‘Networked digital environment’.

Bibliocenter

Zie de activiteiten als bijeenkomsten voor werkzoekenden en activiteiten voor zzp-ers.

<http://www.bibliocenter.nl/ibliotheek> voor ondernemers

Lezingen, workshops, een 'open inloop' voor vragen over de besproken onderwerpen en een mogelijkheid om te netwerken met andere ondernemers.

<http://www.bibliotheek.nl/thema/ondernemers>

2. Verdienmodellen voor de bibliotheek op het web

Een quick scan op internet geeft het volgende beeld.

- Verdienmodellen zijn niet direct zichtbaar. Veel pagina's bevatten "doneer," "subsidie" enz.. Fundraising is sterk ontwikkeld in de VS. In de Golfregio (Qatar, Dubai...) lijkt geld geen rol te spelen.
- Via trefwoorden "produkt", "fundraising" en vooral "programming" in combinatie met "public library" wordt het aanbod goed zichtbaar. Een deel is direct te koppelen aan verdienen: verkoop van producten (posters, shirts...), cursussen, verhuur van ruimte... In de VS komen ook professionele event/ cursusaanbieders voor.
- Opvallend is de aandacht voor communitybuilding: de bibliotheek wil een plaats in de samenleving krijgen door deze mee te helpen organiseren.
- Vaak zit de "volkuniversiteit" bij de bibliotheek.
- Vaak is er informatie van de gemeente, over werk zoeken, gezondheid enz.
- "Computer & internet" is hot en wordt breed opgevat: computer, internet, mobiel internet, basisvaardigheden (zoeken, typen...).
- "Computer" gaat ook over in "maken": foto- film montage, muziek maken, 3d printen... Vaak in de vorm van "lab" of "studio."
- E-boeken worden inmiddels veel aangeboden.
- In Scandinavië valt huiswerkbegeleiding op.
- In Duitsland valt "techniek & praktische toepassing" op.
- In de VS valt hulp bij solliciteren en hulp voor kleine zelfstandigen op.

algemeen

https://www.linkedin.com/redirect?url=http%3A%2F%2Fwww%2Eondernemerschap%2Enl%2Fsys%2Fcftags%2Fassetnow%2Fdesign%2Fwidgets%2Fsite%2Fctm_getFile%2Ecfm%3Ffile%3DA201410%2Epdf%26perId%3D3732&urlhash=a9iD&t=tracking_disc ("Ondernemendheid in de culturele sector", Panteia, Zoetermeer, februari 2014)

<http://publiclibrariesonline.org/>

www.infotoday.comhttp://www.cplfoundation.org/site/PageServer?pagename=invest_future_learning_innovationlab_co/searcher/mar10/Birdsong.shtml (Nederland als voorbeeld)

<http://www.infodocket.com/2013/07/10/innovative-public-libraries-urban-libraries-council-announces-2013-top-innovators/> (overzicht innovatieve bibliotheken)

<http://cplmakerlab.wordpress.com/page/2/> (makerlab)

<http://www.plconnect.slq.qld.gov.au/networking/public-library-showcase>
(innovatie)

Links fundraising

Fundraising varieert van zeer professioneel met ondersteuning van professionele fundraisers tot creatieve amateurs.

Er is ook een LinkedIn platform over dit onderwerp.

<http://www.linkedin.com/groups/Public-Library-Fundraising-Consortium-4802029>

<http://www.pluralfunding.org/sal.pdf> (strategie)

<http://www.amazon.com/Fundraising-Library-How-To-Do-It-Manuals-Librarians/dp/1555700772> (boek)

<http://publiclibrariesonline.org/2013/03/a-new-beginning/>

<http://midhudson.org/funding/fundraising/main.htm> (een overzicht voor een systematische aanpak)

<http://www.ala.org/tools/libfactsheets/alalibraryfactsheet24> (literatuurlijst)

http://www.ala.org/united/sites/ala.org.united/files/content/friends/orgtools/sally-neale_friends-fundraising_11-16.pdf

<http://www.c4npr.org/main/fundraising/>

<http://www.slideshare.net/jds112/fundraising-resources-ideas>

http://www.wplc.org/resources/fundraising_ideas.cfm

<https://www.accessola.org/Documents/FOCAL/Resources/Conference%20Arcives/Fundraising/Beyond%20booksales.pdf> (50 ideeën)

<http://wildwomanfundraising.com/8-fundraising-ideas-public-libraries/> (8 ideeën)

<http://www.pelhamlibrary.org/friends-fundraising> (dineren voor de bibliotheek)

<http://www.librifoundation.org/fund.html> (zeer creatief en praktisch)

<http://www.saclibfriends.org/fundraising>

<http://www.libsuccess.org/Fundraising>

<http://www.techsoupforlibraries.org/blog/creative-fundraising-ideas-for-libraries>

<http://www.easy-fundraising-ideas.com/programs/library-fundraising/>

<http://vallain.squidoo.com/FOL-ideas>

<http://sparks.winnefox.org/2012/05/31/five-fabulous-fundraising-ideas>

http://www.cplfoundation.org/site/PageServer?pagename=invest_future_learning_innovationlab_co

Links programmering

<http://shortlibrarian.wordpress.com/2012/04/04/programming-ideas-where-to-find-them/>

<http://www.halifaxpubliclibraries.ca/about/documents/policies/library-programming.html>

<http://www.aadl.org/services>

<http://libraries.pewinternet.org/2013/01/29/innovative-library-services-in-the-wild/> (innovatie)

<http://oppl.org/about/library-news/innovations> (innovatie)

<http://icma.org/en/page/100025> (innovatieprijzen)

Links bibliotheken

<http://shortlibrarian.wordpress.com/2012/04/04/programming-ideas-where-to-find-them/>

<http://www.halifaxpubliclibraries.ca/about/documents/policies/library-programming.html>

<http://www.aadl.org/services>

<http://libraries.pewinternet.org/2013/01/29/innovative-library-services-in-the-wild/>

<http://oppl.org/about/library-news/innovations>

<https://biblioteket.stockholm.se/en/language/english-engelska>

<https://bibliotek.kk.dk/temaer/copenhagen-libraries-in-english>

<http://www.berlinlibrary.org/teens>

<http://www.stadt-koeln.de/leben-in-koeln/stadtbibliothek/>

<http://www.aucklandlibraries.govt.nz/EN/services/computerclasses/Pages/computerclasses.aspx>

Bijlage Het project

LinkedIngroep: Nieuwe Werkwijzen Nieuwe Werkwijzen.nl

In [LinkedIngroep Nieuwe Werkwijzen](#) komen allerlei nieuwe werkwijzen aan de orde. Samenwerkende burgers, e-boek, duurzaam, het nieuwe werken... Naast aandragen van onderwerpen en discussie hierover is ook nog het volgende mogelijk.

1. Leden kunnen samen een project oppakken en dat zeg binnen een maand afronden. Op dit moment loopt er een naar extra taken voor de openbare bibliotheek. Kunnen zzp-ers hier bijvoorbeeld meer werkplekken krijgen? Daarvoor worden ook andere groepen benaderd: zzp, bibliotheek, hnw... Dat over de schuttingen heen kijken op zich levert al nieuwe inzichten op. Dat leidt naar punt 2.
2. Uit de bonte verzameling komen soms nieuwe bredere inzichten naar voren. Die worden verzameld op [NieuweWerkwijzen.nl](#) Een voorbeeld is de trend samenwerkende burgers.
3. In voorbereiding is een traject om bij deze projecten baanzoekende jongeren te betrekken, o.a. om hun CV op peil te houden. Op zich al een nieuwe werkwijze.

Over de auteurs

- Jack van Dooren

Jack van Dooren is reeds lange tijd actief op internet met websites en discussies.

Enkele recente projecten:

- [Nieuwe Werkwijzen.nl](http://NieuweWerkwijzen.nl)
- LinkedIn discussiegroep: [Nieuwe Werkwijzen](#)
- LinkedIn discussiegroep: [Het Nieuwe Werken: trends](#)
- LinkedIn discussiegroep: [E-boekportaal](#)

Contact: jvandooren@planet.nl

Twitter: [@jackvandooren](#)

- Rene Bladder

René Bladder houdt zich bezig met vraagstukken op het gebied van informatievoorziening binnen de overheid. Zijn kennis en kunde is verspreid over een breed gebied en met vele jaren ervaring. De kennis varieert van zeer technisch tot zeer proces- en projectmatig.

Als adviseur biedt hij zijn diensten aan met zijn bedrijf Bladder.nl.

Bladder.nl levert de volgende diensten:

- **ICT-diensten.** Producten en diensten op het gebied van programmamanagement (MSP), projectmanagement (Prince2) of servicemanagement (ITIL).
- **E-boekdiensten.** Advies op het gebied van e-boeken. De diensten zijn gericht op (zelfuitgevende) schrijvers en uitgevers van e-boeken.
- **Webdiensten.** Hosting van (Wordpress) websites voor zzp-ers. Ondersteunende diensten op het gebied van websites. De diensten zijn zeer gevarieerd en kunnen ondersteunend zijn voor de ICT- en Ebookdiensten. Daarnaast zijn de diensten gericht op ondersteuning voor blogs of bloggers.

Enkele recente projecten:

- LinkedIn discussiegroepen: E-boek NL, iPad NL
- Management Weblog: <http://management-weblog.nl>

Recente publicaties:

- Eboektrends 2011
- Handboek Social Media voor leidinggevenden

Contact: rene@bladder.nl

Twitter: @rbladder